

Državni izpitni center

JESENSKI IZPITNI ROK

PSIHOLOGIJA

NAVODILA ZA OCENJEVANJE

Petek, 28. avgust 2009

SPLOŠNA MATURA

Moderirana različica

IZPITNA POLA 1**Naloge izbirnega tipa****Pravilni odgovori:**

1.	B
2.	C
3.	B
4.	A
5.	C
6.	D
7.	A
8.	B
9.	C
10.	B
11.	D
12.	C

IZPITNA POLA 2

Esejske naloge

1. ESEJ

ZNANJE:

Opis dimenzionalnega pojmovanja osebnosti:

- Določena lastnost je predstavljena kot nepretrgana dimenzija ali kontinuum, ki se razteza med dvema skrajnostma.
- Za posameznika lahko določimo tudi stopnjo zastopanosti lastnosti, torej koliko je lastnost izražena.

Drugi dve dimenziji osebnosti po Eysencku:

- introvertnost – ekstravertnost
- psihotičizem – nepsihotičizem

OPOMBA: Dimenziji morata biti poimenovani z obema poloma.

2. raven: opisano dimenzionalno pojmovanje in poimenovani 2 dimenziji 3–4 točke

OPOMBA: Ocena 3 ali 4 točke je odvisna od kakovosti opisa dimenzionalnega pojmovanja osebnosti.

1. raven: opisano dimenzionalno pojmovanje in poimenovana 1 dimenzija **ali** opisano dimenzionalno pojmovanje in z 1 polom poimenovani 2 dimenziji 2 točki

opisano dimenzionalno pojmovanje **ali** poimenovana 1 dimenzija **ali** z 1 polom poimenovani 2 dimenziji 1 točka

RAZUMEVANJE IN UPORABA:

Osebnostne poteze (lastnosti) dimenzije:

- **čustvena labilnost (nevrotičizem):** nizko samospoštovanje, nesrečnost, tesnoba, obsesivnost, odvisnost, hipohondričnost, občutje krivde ... (značilno tudi: zaskrbljenost, napetost, spreminjanje razpoloženja, težave z nespečnostjo, zelo čustveno odzivanje, razdražljivost, pogoste psihosomatske težave ...);
- **čustvena stabilnost:** počasnejše odzivanje, umirjenost, brezskrbnost, nadziranje čustev (obvladanost), samozaupanje, samospoštovanje, gotovost, srečnost ...

Ponazoritev vedenja čustveno labilne osebe med intenzivnejšimi pripravami na maturo, npr.:

Jernej je bil od začetka pouka v 4. letniku gimnazije zaskrbljen, kako bo do konca šolskega leta predelal vso snov za maturo. Vsak dan se je učil, a se mu je zdelo, da mu v spominu ostane bolj malo. Včasih je posedel s prijatelji v kakšnem lokalu, vendar se je doma čutil krivega in ponoči ni mogel spati. Pogosto ga je bolel želodec, dogajalo pa se mu je tudi, da je imel simptome kakšne bolezni, o kateri je prebral članek v reviji Zdravje ...

4. raven: za vsak pol dimenzije navedene po 3 osebnostne poteze in s primerom ponazorjeno vedenje čustveno labilne osebe 3–4 točke

OPOMBA: Ocena 3 ali 4 točke je odvisna od kakovosti ponazoritve vedenja čustveno labilne osebe. Če kandidat samo na splošno opisuje njeno vedenje (npr. oseba je zaskrbljena, hipohondrična, ima psihosomatske težave ...), je odgovor ocenjen s 3 točkami. Odgovor je ocenjen s 3 točkami tudi, če kandidat poteze dimenzije čustvena labilnost – čustvena stabilnost samo obrača.

3. raven: za vsak pol dimenzije navedeni po 2 osebnostni potezi in s primerom ponazorjeno vedenje čustveno labilne osebe 2 točki

za vsak pol dimenzije navedeni po 2 osebnostni potezi **ali** s primerom ponazorjeno vedenje čustveno labilne osebe 1 točka

INTERPRETACIJA IN VREDNOTENJE

Presoja prednosti Eysenckove teorije osebnosti:

- Eysenck je pri preučevanju osebnosti pogosto uporabljal eksperimentalno metodo, ki je objektivna in znanstvena;
- veliko podatkov je dobil z uporabo objektivnih, zanesljivih in veljavnih vprašalnikov osebnosti;
- pri obdelavi podatkov raziskav je uporabljal izpopolnjene statistične metode (najpogosteje faktorsko analizo);
- pojem osebnostne dimenzije ekstravertnost – introvertnost je postal eden od osrednjih pojmovanj psihologije osebnosti in velja za Eysenckov najpomembnejši prispevek k psihologiji;
- drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca.

Presoja pomanjkljivosti Eysenckove teorije:

- potezne teorije preveč temeljijo na statističnih analizah velike količine podatkov;
- statistika daje vtis objektivnosti in znanstvene natančnosti, vendar je treba statistične podatke tudi interpretirati, pri čemer pa je mogoča pristranskost;
- osebnostne poteze so spremenljive, odvisne tudi od situacijskih dejavnikov; posameznik se lahko pod vplivom različnih okoliščin spremeni;
- pri Eysenckovi teoriji so razlage in opisi mnogokrat med seboj pomešani (npr. nekdo je ekstraverten, zato hodi pogosto na zabave, in ekstraverten je, ker se pogosto udeležuje zabav);
- drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca.

6. raven: 4 presoje (vključene prednosti in pomanjkljivosti) 4 točke

3 presoje (vključene prednosti in pomanjkljivosti) 3 točke

5. raven: 2 presoji (ne glede na prednosti in pomanjkljivosti) 2 točki

1 presoja 1 točka

OPOMBA: Za celoten esej lahko dobi kandidat **dodatne točke** od 1 do 3 v skladu z merili v Predmetnem izpitnem katalogu 2009, stran 8.

 2. ESEJ

ZNANJE:**Opredelitev pojma občutek:**

Občutek je doživetje, ki nastane zaradi delovanja dražljajev na čutilo; je odziv organizma na dražljaje.

Vrste dražljajev in ustrezni občutki:

vrsta dražljajev	občutek
svetlobni	vid
mehanski	sluh, tip, bolečina
toplotni	toplo, hladno
kemični	vonj, okus

OPOMBA: Zadostuje 1 opredelitev občutka in navedba 1 občutka za posamezno vrsto dražljaja.

- 2. raven:** opredelitev občutka in navedene 3 vrste dražljajev z ustreznimi občutki 4 točke
- opredelitev občutka in navedeni 2 vrsti dražljajev z ustreznima občutkoma 3 točke
- OPOMBA: Če kandidat namesto občutka opredeli proces občutenja, je odgovor ocenjen s 3 točkami.
- 1. raven:** pomanjkljiva opredelitev občutka in navedena 1 vrsta dražljajev z ustreznim občutkom **ali** navedene 3 vrste dražljajev z ustreznimi občutki 2 točki
- pomanjkljiva opredelitev občutka **ali** navedeni 2 vrsti dražljajev z ustreznimi občutki 1 točka

RAZUMEVANJE IN UPORABA**Pojasnitev absolutnega praga občutka in ponazoritev s primerom:**

Absolutni prag je najmanjša intenzivnost dražljaja, ki je potrebna za nastanek občutka.

Primer za slušno področje:

V daljavi vidimo potok, vendar ne slišimo šumenja vode. Ko se približujemo strugi, nenadoma zaslišimo valovanje – dosegli smo absolutni slušni prag.

Pojasnitev diferencialnega praga občutka in ponazoritev s primerom:

Diferencialni prag je najmanjša razlika v intenzivnosti dražljaja, ki jo občutimo.

Primer za področje okusa:

Pri kosilu se nam zdi juha premalo slana. Dodamo nekaj zrnc soli, vendar ne občutimo razlike, dokler juhe precej ne dosolimo. Pri manjši količini dodane soli nismo dosegli diferencialnega praga občutka.

- 4. raven:** pojasnitev obeh pragov in ustrezna primera 3–4 točke
- OPOMBA: Ocena 3 ali 4 točke je odvisna od ustreznosti pojasnitev in ponazoritev s primeroma.
- 3. raven:** pojasnitev obeh pragov z 1 ustreznim primerom **ali** 2 točki
pojasnitev 1 praga in oba primera
- pojasnitev obeh pragov **ali** pojasnitev 1 praga z ustreznim primerom 1 točka

INTERPRETACIJA IN VREDNOTENJE

Razlikovanje procesov občutenja in zaznavanja:

Občutenje je osnovni spoznavni proces pridobivanja informacij prek čutil in njihova pretvorba v občutke. Zaznavanje je nadaljevanje procesa občutenja, v katerem možgani občutke organizirajo, povežejo med seboj in z informacijami iz spomina v smiselne zaznave.

Presoja pomena obeh procesov za človekovo doživljanje in obnašanje, npr.:

- omogočajo nam spoznavanje in razlikovanje zunanjega okolja,
- z njimi se zavedamo dogajanja v lastnem telesu,
- omogočajo prilagajanje okolju in ustrezno odzivanje,
- imajo obrambno vlogo, saj nas opozarjajo na škodljive dražljaje,
- so začetek oziroma omogočajo nastanek višjih spoznavnih procesov,
- drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca.

- 6. raven:** razlikovanje obeh procesov in 2 presoji 3–4 točke
- OPOMBA: Ocena 3 ali 4 točke je odvisna od celovitosti razlikovanja med občutenjem in zaznavanjem.
- 5. raven:** razlikovanje obeh procesov in 1 presoja **ali** 2 presoji 2 točki
- razlikovanje obeh procesov **ali** 1 presoja 1 točka

OPOMBA: Za celoten esej lahko dobi kandidat **dodatne točke** od 1 do 3 v skladu z merili v Predmetnem izpitnem katalogu 2009, str. 8.

3. ESEJ

ZNANJE

Temeljne psihološke funkcije družine:

zadovoljevanje potrebe po varnosti, ljubezni in sprejetosti, bližini, čustveni podpori, samostojnosti, razvoju ...

Opisi:

Avtoritativni način vzgajanja:

ravnotežje med popustljivostjo in nadzorom; upoštevajo se otrokove potrebe; ne dopušča se zadovoljevanje potreb na račun drugih; smiselno postavljanje mej; meje se postavljajo in spreminjajo glede na otrokov razvoj; vzgajanje v samostojno in odgovorno osebo ...

Avtoritarni način vzgajanja:

podrejanje staršem; otrok mora izpolnjevati zahteve staršev; otrok ni udeležen v odločanju; vladajo avtokratski odnosi; v skrajni različici trpinčenje ...

Permisivni način vzgajanja:

otrok v takšni družini nima omejitev; otroku je dopuščeno skoraj vse; starši ne vztrajajo pri postavljenih omejitvah; starši dajejo otroku veliko ljubezni, vendar ne vzpostavljajo nadzora ...

2. raven:	2 psihološki funkciji, 2 opisa za 3 načine vzgajanja	4 točke
	1 psihološka funkcija, 1 opis za 3 načine vzgajanja	3 točke
1. raven:	1 psihološka funkcija, 1 opis za 2 načina vzgajanja	2 točki
	1 psihološka funkcija, 1 opis za 1 način vzgajanja ali 2 opisa vzgajanja	1 točka

RAZUMEVANJE IN UPORABA

Primeri mladostnikove kršitve dogovora:

krši pravilo prihoda domov v večernih urah; ne opravi dogovorjenih gospodinjskih del; krši pravilo, da mora najprej opraviti domače naloge in šele nato lahko igra računalniške igre ...

Odzivi staršev z različnim načinom vzgajanja:

Avtoritativni starši:

starši opozorijo na postavljeno pravilo in vztrajajo, da mora mladostnik najprej opraviti dogovorjeno, šele nato lahko počne tisto, kar želi; mladostnika kaznujejo za kršenje dogovora, vendar tudi razložijo, zakaj ga kaznujejo; kazen je smiselna in se nanaša na kršeno pravilo (npr. prepoved izhoda za nekaj dni) ...

Avtoritarni starši:

kaznujejo brez razlage; kazen je fizična in ponižujoča; nenehno očitane prekrška; mladostniku ne dopustijo, da razloži, zakaj je kršil pravilo; mladostniku ne zaupajo več in povsem prepovejo nekaj, kar mladostnik rad počne ...

Permisivni starši:

kršitev dogovora prezrejo; tudi, če mladostnika kaznujejo, pri tem ne vztrajajo; so nemočni, ne vedo, kako ravnati v takšnih položajih; kljub opozorilom mladostnik še naprej krši dogovor ...

- 4. raven:** primer kršitve dogovora, odzivi staršev s 3 različnimi načini vzgajanja 3–4 točke
- OPOMBA: Ocena 3 ali 4 točke je odvisna od kakovosti ponazoritev različnih načinov vzgajanja.
- 3. raven:** primer kršitve dogovora, odziv staršev z 2 načinoma vzgajanja 2 točki
- primer kršitve dogovora, odziv staršev z 1 načinom vzgajanja 1 točka

INTERPRETACIJA IN VREDNOTENJE**Kritične ocene vplivov različnih načinov vzgajanja:****Avtoritativni:**

- spodbuja razvoj jasne identitete,
- spodbuja razvoj odgovornega vedenja,
- spodbuja samostojnost,
- spodbuja razvoj empatije; strpnosti do različnih mnenj,
- drugi smiselni odgovori.

Permisivni:

- spodbuja razvajenost,
- spodbuja osredotočenost nase, egoizem,
- spodbuja svobodo v zadovoljevanju svojih potreb,
- zmedena identiteta,
- slabo vpliva na socialni razvoj, ker se mladostnik ne vživlja v potrebe drugih,
- drugi smiselni odgovori.

Avtoritarni:

- spodbuja uporniško vedenje,
- uveljavljanje svoje moči nad drugimi,
- negativna samopodoba,
- mladostnik je pretirano prilagodljiv; vedno poskuša ugajati drugim,
- mladostnik ne eksperimentira v iskanju svoje prave identitete,
- drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca.

- 6. raven:** 2 kritični oceni za vsakega od 3 načinov vzgajanja 4 točke
- 1 kritična ocena za vsakega od 3 načinov vzgajanja 3 točke
- 5. raven:** 1 kritična ocena za 2 načina vzgajanja 2 točki
- 1 kritična ocena 1 točka

OPOMBA: Za celoten esej lahko dobi kandidat **dodatne točke** od 1 do 3 v skladu z merili v Predmetnem izpitnem katalogu 2009, str. 8.

IZPITNA POLA 3

Strukturirane naloge

1. NALOGA

- A) Faze psihoseksualnega razvoja (po Freudu):**
oralna faza, analna faza, falična faza, faza latence, genitalna faza
- 2. raven:** 5 faz, poimenovanih in navedenih v ustreznem vrstnem redu **ali** 3 točke
4 faze, poimenovane in navedene v ustreznem vrstnem redu, **brez** latence
- 1. raven:** poimenovane 4 faze 2 točki
poimenovane 3 faze 1 točka
- B) Stopnja psihosocialnega razvoja (po Eriksonu):**
pobuda (inicijativa) – občutki krivde
- Pojasnitev posledic uspešno rešene krize:**
- zaupanje vase kot pobudnika in ustvarjalca;
 - želja po uveljavljanju lastnih sposobnosti in zamisli;
 - izražena ambicioznost in visoka storilnostna motivacija;
 - postavljanje realnih in družbeno sprejemljivih ciljev ...
- Pojasnitev posledic neuspešno rešene krize:**
- občutki krivde (zaradi neustreznih posledic ravnanja; zaradi postavljanja nesprejemljivih ciljev);
 - pomanjkanje želje po uveljavljanju lastnih zamisli;
 - postavljanje nerealnih ali družbeno nesprejemljivih ciljev;
 - pretirana storilnostna motivacija in ambicioznost (enačenje lastne vrednosti z dosežki v prihodnosti) ...
- 4. raven:** poimenovana stopnja ter pojasnjeni 2 posledici uspešno in 1 posledica neuspešno rešene krize **ali** obratno 4 točke
- poimenovana stopnja ter pojasnjena 1 posledica uspešno in 1 posledica neuspešno rešene krize 3 točke
- OPOMBA: Če kandidat pri pojasnjevanju posledic uspešno in neuspešno rešene krize le obrača odgovor, je takšen odgovor ocenjen na 3. ravni.
- 3. raven:** poimenovana stopnja ter pojasnjena 1 posledica krize (ne glede na uspešnost rešitve) 2 točki
- poimenovana stopnja **ali** pojasnjena 1 posledica krize 1 točka

C) Presoja podobnosti med Freudovo in Eriksonovo teorijo razvoja:

- obe teoriji sta psihoanalitični / psihodinamični; poudarjata dinamične procese (motivacija, konflikti);
- obe teoriji sta stopenjski (razvoj poteka po kakovostno različnih stopnjah);
- prvih pet stopenj časovno sovpada (npr. oralna faza s psihosocialno krizo zaupanje – nezaupanje);
- drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca.

Presoja razlik med Freudovo in Eriksonovo teorijo razvoja:

- Freud poudarja psihoseksualne dejavnike razvoja (izvor in oblika zadovoljitve libida), Erikson pa pomen socialnih dejavnikov in razvoj identitete oziroma jaza;
- Freud razlikuje 5 stopenj razvoja, Erikson pa 8 stopenj;
- psihoseksualni razvoj se (po Freudu) konča v puberteti, Eriksonova teorija razvoja pa je ena redkih, ki obsega celotno življenjsko obdobje;
- drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca.

6. raven:	4 presoje, vključene podobnosti in razlike	4 točke
	3 presoje, vključene podobnosti in razlike	3 točke
5. raven:	2 presoji	2 točki
	1 presoja	1 točka

 2. NALOGA

A) Opredelitev frustracije:

duševno stanje, ki nastopi, ko nam (zunanja) ovira prepreči doseganje cilja;
doživljanje oviranosti v motivacijski situaciji.

Poimenovanje:

konflikt

Opredelitev druge duševne obremenitve:

duševno stanje, ki nastopi, ko si motivi nasprotujejo, ovire so notranje;
doživljanje sočasnega delovanja nasprotnih motivov, ki se izključujejo.

2. raven: poimenovanje in obe opredelitvi 3 točke

1. raven: poimenovanje in 1 opredelitev 2 točki

poimenovanje **ali** 1 opredelitev 1 točka

B) Konstruktivno spoprijemanje:

delovanje je usmerjeno k reševanju problema oziroma odstranitvi ovire

Nekonstruktivno spoprijemanje:

usmerjeno k izražanju čustev in pogosto še poslabša situacijo

Primer konstruktivnega odziva – Matevž:

Dela prek študentskega servisa in zasluži za potovanje, angleščino izpopolni v jezikovnem tečaju, London spoznava po spletu, obišče stare starše in jim pomaga, pa mu dajo denar ...

Primer nekonstruktivnega odziva – Nina:

Omahuje in se ne more odločiti, zaradi dilem pa je bolj prepirljiva, Matevžu očita, da ni sposoben zaslužiti za potovanje, joka, ker Matevž ne more z njo ...

4. raven: ustrezna oba opisa in primera za obe osebi 3–4 točke

OPOMBA: Ocena 3 ali 4 točke je odvisna od kakovosti opisov in kompleksnosti primerov. Če kandidat namesto opisa navaja načine konstruktivnega in nekonstruktivnega spoprijemanja (npr. odložimo cilj, agresivno vedenje ...), je ocenjen s 3 točkami.

3. raven: ustrezna oba opisa in primer za 1 osebo 2 točki
ali ustrezen 1 opis in primera za obe osebi

ustrezna oba opisa **ali** ustrezen opis in primer za 1 osebo 1 točka

C) Presoje in utemeljitve dejavnikov, ki vplivajo na konstruktivnost odzivanja, npr.:

- **frustracijska toleranca:**
npr. posamezniki z visoko frustracijsko toleranco bodo prenesli večje frustracije in se še vedno odzivali konstruktivno; izbirali bodo konstruktivnejše načine spoprijemanja ...;
- **osebnostna čvrstost:**
npr. bolj osebno čvrsti bodo prenesli več duševnih obremenitev brez negativnih posledic; pogosteje bodo izbirali konstruktivnejše načine spopadanja s težavami ...;
- **čustvena stabilnost:**
npr. čustveno trdnejši posamezniki so odpornejši proti frustracijam, saj bolj zaupajo vase, so bolj umirjeni in lažje nadzorujejo čustva; čustveno labilni pa se hitreje vznemirijo in so pogosteje zaskrbljeni ter se večkrat odzovejo nekonstruktivno ...;
- **samopodoba in samospoštovanje:**
npr. oseba z nizko samopodobo in nižjim samospoštovanjem bo v frustracijski situaciji prej podvomila o lastni zmožnosti spoprijemanja s frustracijo, zato bo prej obupala in njeno spoprijemanje bo manj konstruktivno ...;
- **razpoloženje:**
npr. posameznik, ki je dobro razpoložen in ocenjuje svet bolj optimistično, se bo uspešneje spoprijemal s frustracijami, saj je prepričan, da je oviro mogoče premagati, in se bo vedel bolj konstruktivno ...;
- drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca.

6. raven: presoja 3 dejavnikov z utemeljitvami 3–4 točke

OPOMBA: Odgovor je ocenjen s 3 točkami, če se utemeljitve ponavljajo.

5. raven: presoja 2 dejavnikov z utemeljitvama 2 točki

presoja 2 dejavnikov **ali** presoja 1 dejavnika z utemeljitvijo 1 točka

 3. NALOGA

A) Poimenovan in opredeljen dejavnik razvoja:

Okolje – celota zunanjih dejavnikov, ki vplivajo na razvoj posameznika; celota zunanjih vplivov na organizem; vsi dejavniki socializacije ...

Poimenovanje prepričanja: empirizem

2. raven: poimenovan in opredeljen temeljni dejavnik ter poimenovano prepričanje 3 točke

1. raven: 2 dejstvi 2 točki

1 dejstvo 1 točka

B) Raziskave, s katerimi ugotavljamo vpliv dednosti, in pojasnitev:

- **Raziskave posvojenih otrok:**

npr. posvojeni otroci delijo z biološkimi starši gene, s posvojitelji pa družinsko okolje. Značilnosti, v katerih so si otroci bolj podobni z biološkimi starši, so bolj odvisne od dednosti.

- **Raziskave enojajčnih (ED) in dvojajčnih dvojčkov (DD); primerjave ED z DD:**

npr. psihologi domnevajo, da so tiste značilnosti, po katerih so si ED bolj podobni od DD, podedovane. Genska podobnost med ED je namreč 100 %, med DD pa 50 %.

- **Raziskave enojajčnih dvojčkov (ED); raziskave ED, ki so odraščali ločeno:**

npr. tiste značilnosti, po katerih so si ED, ki so odraščali ločeno, podobni, so odvisne od vplivov dednosti, saj imajo ločeni ED 100 % enako gensko zasnovo, odraščajo pa v različnem okolju.

- **Drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca,**
npr. raziskave družin, primerjave družinskih članov.

4. raven: navedene in pojasnjene 3 vrste raziskav 4 točke

navedeni in pojasnjeni 2 vrsti raziskav 3 točke

3. raven: navedeni 2 raziskavi, pojasnjena 1 2 točki

navedena in pojasnjena 1 vrsta raziskav ali navedeni 2 vrsti raziskav 1 točka

C) Presoja in pojasnitev pomena, ki je vplivom dednosti in vplivom okolja pripisan v navedenih psiholoških smereh:

- **psihoanaliza:** vplivi dednosti; vplivi dednosti in vplivi okolja, **npr.** na vplive prirojenih značilnosti kaže poudarjanje nagonov in pomena libida v psihoseksualnem razvoju; na vplive okolja pa psihoanalitiki opozarjajo pri poudarjanju pomena zgodnjih izkušenj in pomena družine (Freud – Ojdipov kompleks; Erikson – pomen socialnih dejavnikov) ...,
- **vedenjska smer; behaviorizem:** vplivi okolja, **npr.** behavioristom se zdi najpomembnejši vpliv okolja, saj so v ospredju proučevanja učenje in izkušnje; oče behaviorizma, Watson, je znan po trditvi, da lahko otroka naučimo česar koli ...,
- **humanistična smer:** vplivi okolja; vplivi dednosti in vplivi okolja, **npr.** Rogers poudarja pomen okolja (pogoji osebne rasti) pri razvoju osebnosti in aktualizaciji zmožnosti; Maslow poudarja, da sta osebna rast (razvoj zmožnosti) in zadovoljevanje potreb odvisna od okolja (ki lahko osebno rast pospešuje ali ovira) ...

OPOMBA: Ustreznost presoj je odvisna od pojasnitev.
Npr. pri psihoanalizi lahko kandidat presodi in pojasni pomen vplivov dednosti **ali** vplivov dednosti in okolja.

6. raven:	3 presoje s pojasnitvami	4 točke
	2 presoji s pojasnitvama	3 točke
5. raven:	2 presoji, 1 pojasnjena	2 točki
	1 presoja s pojasnitvijo ali 2 presoji	1 točka

4. NALOGA

A) Vidiki čustev in opredelitev strahu po vidikih:

vidiki čustev	strah
• vrednostni	• negativno / neprijetno
• jakostni (po intenzivnosti / jakosti)	• močno
• aktivnostni	• vzburjajoče

2. raven: navedeni 3 vidiki in ustrezno opredeljeno čustvo po vseh vidikih 3 točke

1. raven: navedena 2 vidika in opredeljeno čustvo po 2 vidikih 2 točki

navedena 2 vidika **ali** opredeljeno čustvo po 2 vidikih 1 točka

B) Izražanje strahu z govorico telesa, npr.:

- široko odprte oči, rahlo odprta usta, privzdignjene obrvi, bledica ... (mimika obraza),
- toga, napeta telesna drža (drža telesa),
- sunkoviti, hitri gibi; otrpnemo, ne moremo se premakniti ... (gibi in kretnje),
- glas je tresoč se, visok ... (način govorjenja in glas).

OPOMBA: Zadostuje opis 3 sestavin nebesednega izražanja čustev, npr. široko odprte oči, napeta telesna drža in sunkoviti gibi.

Funkcije strahu:

- **prilagoditvena funkcija:**
npr. strah nas pripravi na spoprijemanje z nevarnostjo ali za samozaščitno vedenje – postanemo previdni, poskušamo se izogniti grožnji ...
- **aktivacijska funkcija:**
npr. strah je povezan z močnim fiziološkim vzburjenjem (aktivacijo avtonomnega živčnega sistema), ki omogoča učinkovitejše odzivanje – boj ali beg pred nevarnostjo; če nas je strah, se v telesu sprožijo zaloge energije, zato smo bolj pripravljeni na ustrezno odzivanje ...
- **motivacijska (usmerjevalna); obrambna funkcija:**
npr. zaradi strahu postanemo previdnejši, izogibamo se morebitni nevarnosti – strah nas tako varuje pred nevarnostjo in zmanjšuje možnost, da se nam zgodi kaj nezaželenega ...
- **komunikacijska funkcija:**
npr. z nebesednim izražanjem strahu sporočamo drugim ljudem, kaj doživljamo, oni pa na podlagi tega uravnavajo svoje vedenje ...
- drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca, npr. vrednostna funkcija ...

- 4. raven:** 3 sestavine govorce telesa ter poimenovanje in pojasnitev 2 funkcij strahu 4 točke
- 3 sestavine govorce telesa ter poimenovanje 2 funkcij strahu, 1 pojasnjena 3 točke
- 3. raven:** 2 sestavini govorce telesa ter poimenovanje in pojasnitev 1 funkcije strahu **ali** 2 sestavini govorce telesa in poimenovanje 2 funkcij **ali** 2 sestavini govorce telesa in pojasnitev 2 funkcij 2 točki
- 2 sestavini govorce telesa **ali** poimenovanje 2 funkcij strahu **ali** poimenovanje in pojasnitev 1 funkcije strahu 1 točka
- C) Presoja in pojasnitev vpliva družine na oblikovanje čustvene zrelosti, npr.:**
- **odzivanje staršev na čustva otroka; izkušnje v družini:**
npr. če starši prepoznajo otrokova čustva, je to za otroka dobro, zmožen bo pestrega čustvovanja; če jih spregledujejo, pa bo morda nekatera čustva izražal redkeje, saj jih bo imel za nesprejemljiva ...,
 - **čustvena zrelost staršev; starši kot model:**
npr. pomembno je, da starši zmorejo uravnati svoja čustva ter da je njihovo čustvovanje pestro in kompleksno, starši so namreč za otroka model, po katerem se zgleduje,
 - **vzgojni stil:**
npr. otroci, ki so vzgajani avtoritarno, doživljajo več jeze do staršev in strahu, a ta čustva skrivajo in jih ne izrazijo ...; permissivno vzgojeni otroci čustev ne znajo ustrezno nadzirati, saj so njihovi starši dopuščali vsako izražanje čustev; morda so se naučili, da lahko s čustvi "izsiljujejo" druge ...,
 - **čustvena prikrajšanost:**
npr. čustva so v prvem letu življenja temelj za vzpostavljanje in razvijanje medosebnih odnosov, zato lahko pomanjkanje čustvenih stikov, topline in naklonjenosti usodno vpliva na otrokov nadaljnji čustveni in osebni razvoj ...,
 - drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca.
- 6. raven:** presoje 3 dejavnikov s pojasnitvami 4 točke
- presoje 2 dejavnikov s pojasnitvama 3 točke
- 5. raven:** presoja 2 dejavnikov, 1 dejavnik pojasnjen 2 točki
- presoja 1 dejavnika s pojasnitvijo ali presoja 2 dejavnikov 1 točka